

Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi
Seri: A, Sayı: 1, Yıl: 2008, ISSN: 1302-7085, Sayfa: 109-120

SÜTÇÜLER (ISPARTA) YÖRESİNDE DOĞAL ODUN DIŞI BİTKİSEL ORMAN ÜRÜNLERİ VE GELENEKSEL KULLANIMLARI

Tevfik BÜYÜKGEBİZ¹ Hüseyin FAKİR^{2*} Mehmet Güvenç NEGİZ²

¹Isparta Orman Bölge Müdürlüğü, 32100, Isparta
²SDÜ Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü, 32260, Isparta
* huseyinfakir@orman.sdu.edu.tr

ÖZET

Son yıllarda orman kaynaklarından üretilen odun hammaddesinin yanında odun dışı orman ürünlerine yönelik talep gittikçe artmaktadır. Bu talep artışı yalnız ticari kazançların değil özellikle orman köylüleri başta olmak üzere yerel ihtiyaçların karşılanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda gerek ülkemizde gerekse Sütçüler yöresinde var olan odun dışı bitkisel orman ürünleri potansiyelinin ve değerlendirme olanaklarının belirlenmesi ekonomik, sosyal ve çevresel yönden pek çok yarar sağlayacaktır. Yapılan bu çalışma ile Sütçüler yöresindeki gıda, tıp ve eczacılık başta olmak üzere kimya, boya, kozmetik gibi değişik sanayi alanlarında odun dışı orman ürünü olarak kullanılan bitki taksonları belirlenmiştir. Çalışmada, 38 familyanın 62 cinsine ait toplam 74 odun dışı bitkisel orman ürünü değerlendirmeye alınmıştır. Bu bitki taksonlarının bilimsel adları, familyaları, odun dışı orman ürünü olarak kullanılan kısımları, yöresel kullanım alanları, endemik olanlarının belirlenmeleri ve yerel halka ve ekonomiye katkıları konularında bir veri tabanı oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Odun dışı bitkisel orman ürünleri, Sütçüler, Isparta

NON-WOOD FOREST PLANT PRODUCTS OF SÜTÇÜLER DISTRICT (ISPARTA) AND THEIR USAGE

ABSTRACT

Recently, there has been demand for non-wood forest products. This demand increase plays an important role both in commercial benefits and in regional economic developments. For this reason, it is important to investigate the availability and the usability of these products for economic, social and enviromental aspects. In this study, non-wood forest plant products, grown in Sütçüler District, that can be used in medicine, food, chemical, paint and cosmetic industry will be determined. 74 specimens which belong to 62 genera and 38 families were identified. In addition, a database includes scientific name, family, usable parts, usage of regional and determination of endemics, regional and national benefits were designed.

Keywords: Non-Wood Forest Plant Product, Sütçüler, Isparta

1. GİRİŞ

Bitkisel ürünler, av hayvanları ve yabani hayvan kaynakları, su üretim havzaları ve hayvan yemi kaynakları gibi odun dışı orman ürünleri (ODOÜ) farklı kapsamlarda ele alınmaktadır (Geray, 2002). Son yıllarda, “orman içi ve açıklıklarında yetişen, insanların ve diğer canlıların kendi ihtiyaçlarını karşılamak veya ticaretleri ile gelir sağlamak suretiyle yararlandıkları her türlü bitkisel veya hayvansal ürünler” olarak tanımlanan ODOÜ’ye yönelik iç ve dış piyasalardan gelen talep gittikçe artmaktadır. Ayrıca, orman köylüleri başta olmak üzere, ev ekonomisi kapsamında bu ürünlerden yaygın bir faydalanma söz konusudur (Geray, 1998).

Bu çalışmada ODOÜ olarak sadece doğal besin bitkileri, tıbbi bitkiler, aromatik bitkiler, boya bitkileri ve soğanlı bitkiler gibi odun dışı bitkisel ürünler (ODBOÜ) değerlendirilmiştir.

ODBOÜ’nün önemi, ortaya çıkan faydanın çok yönlü (ekonomik, sosyal, kültürel, ekolojik...) oluşunun yanında, faydalanan kitlenin ve faydalanma alanlarının genişliğinden de kaynaklanmaktadır. Gerçekten de bugün Türkiye’de bu ürünler, özellikle kırsal kesimde, gelir dengesi, işlendirme ve ekolojik turizm ve benzeri açılardan dikkat çekmektedir. ODBOÜ bazı yörelerde kırsal kesime, klasik ormancılık ve odun hammaddesi üretiminden daha büyük gelir sağlayabilmektedir.

ODBOÜ’nün sağladığı çok yönlü faydaların öneminin anlaşılmasından sonra, orman kaynaklarının yönetiminde bu ürünlere yeterli önemin verilmesi gerektiği konusunda ilerlemeler kaydedilmiştir. Böylece, odun dışı bitkisel ürünlerden ülkesel veya bölgesel düzeyde daha fazla katkı sağlanacağı beklenmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, ODBOÜ’nün önemli kısmı mahalli halk tarafından kendi ihtiyaçları için tüketilmekte, kalan kısmı çoğunlukla araçlar vasıtasıyla düşük fiyatlarla alınarak şehirlerde pazarlanmakta veya yurtdışına ihraç edilmektedir. İhracat büyük çoğunlukla hammadde veya yarı-mamul olarak yapıldığından, sağlanan gelirler düşük düzeylerde ve potansiyel gelirlerin çok altında kalmaktadır. Buna karşılık, bu ürünleri ithal eden gelişmiş ülkeler (başta Almanya, Hollanda olmak üzere), işledikten sonra ürettikleri ürünleri iç piyasada yüksek fiyatlarla satarak değerlendirmekte veya yeniden ihracat yoluyla ülkelerine büyük döviz gelirleri sağlamaktadır. (Anonim, 2001).

Sütçüler yöresindeki değişik sanayi alanlarında odun dışı bitkisel orman ürünü olarak kullanılan bitki taksonlarını belirlemek, bu bitki taksonlarının araştırma alanındaki yayılışları, odun dışı orman ürünü olarak kullanılan kısımları, yöredeki kullanımı, endemik olanlarının belirlenmeleri ve yerel halka ve ekonomiye katkılarını tespit etmek, bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Sütçüler yöresindeki odun dışı bitkisel orman ürünlerinin mevcut durumu ve potansiyeli bu çalışma ile geniş kapsamda ilk kez ele alınmış, yerel halka ve ekonomiye katkıları konularında ve yapılacak envanter ve planlamaya altlık oluşturması amacıyla bir veri tabanı oluşturulmaya çalışılmıştır.

SÜTÇÜLER (ISPARTA) YÖRESİNDE DOĞAL ODUN DIŞI BITKİSEL ORMAN ÜRÜNLERİ VE GELENEKSEL KULLANIMLARI

Çalışma Sütçüler yöresi orman alanını kapsayacak şekilde ele alınmıştır. Ayrıca yöredeki yoğun olarak odun dışı orman ürünü bulunan alanlarda yerel halkın bilgi ve tecrübelerinden de yararlanılmıştır.

1.1.Araştırma Alanının Genel Tanıtımı

Çalışma alanı Akdeniz Bölgesi'nin kuzey kesiminde Isparta il sınırları içerisinde yer alır. Kuzeyde Anamas Dağı, doğuda Dedegöl Dağı, güneyde sarp Dağı, batıda Dulup Dağı ve Kızıldağ ile çevrili olup, morfolojik olarak sarp bir topoğrafik yapıya sahiptir. 1288 km² lik ile yüzölçümü ile çalışma alanı, Eğirdir (1840 km²) ve Yalvaç (1415 km²) ilçelerinden sonra en büyük alana sahiptir. İlçe Aksu'ya 37 km, Eğirdir'e 61 km ve Isparta'ya 97 km dir (Şekil 1).

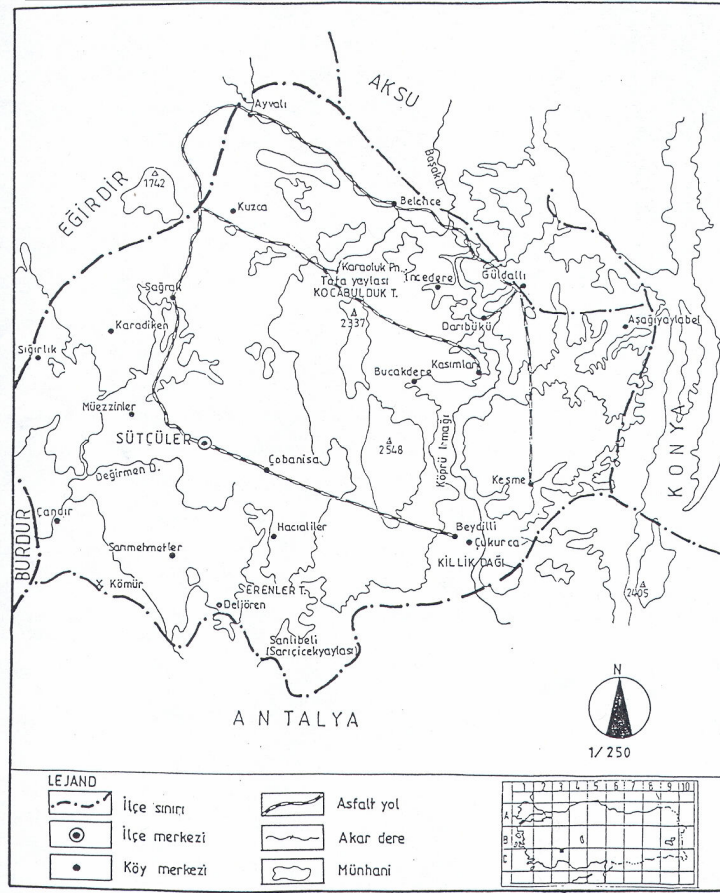
Yörenin iklimi Ege, Akdeniz ve Karasal Orta Anadolu iklimleri arasında karakteristik bir geçiş teşkil eder. Genel olarak Orta Anadolu ikliminin daha fazla etkisi olduğu söylenebilir. Çünkü bölgenin almış olduğu ortalama yağış miktarı Akdeniz bölgesine göre düşük olduğu gibi yıllık ortalama sıcaklık değeri de Orta Anadolu iklimine daha yakındır. Yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlı bir iklim görülür. Yazları gece ve gündüz arasındaki sıcaklık farkları da oldukça fazladır (Özgül, 1996).

Sütçüler ilçesi meteoroloji ölçüm istasyonunun sıcaklık verileri incelendiğinde ortalama en yüksek sıcaklığını Temmuz ayında (23,9 °C), ortalama en düşük sıcaklığın Şubat ayında (3,3 °C) olduğu görülmektedir. Ortalama yıllık sıcaklık ise 13,03 °C'dir (DMİGM, 2000). Mevsimlere göre ortalama sıcaklık durumu incelendiğinde ise en sıcak mevsim yaz olduğu, bunu sırayla sonbahar, ilkbahar ve kış izlediği görülmektedir .

Yıllık yağış miktarı, yağışın mevsimlere dağılımı kurak periyot olup olmaması ve kuraklık şiddeti yörenin bitki örtüsünün oluşumu ve yapısı için büyük bir önem taşır. Sütçüler yöresinin yıllık ortalama yağış miktarının en fazla olduğu aylar, Aralık ve Kasım ayları, Ağustos ve Temmuz ayları ise ortalama yağışın en az olduğu aylardır. Ortalama yıllık toplam yağış miktarı 914,7 mm dir.

Sütçüler Yöresi'nden floristik dizinin ortaya konması amacı ile araştırma materyali olarak Pteridophyta (Eğreltiler) ile Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler) bölümüne ait bitki örnekleri toplanmıştır. Bitki örnekleri toplanırken uçucu yağ bakımından zengin olan bazı familyalara (*Lamiaceae*, *Apiaceae*, *Rosaceae* vb.) öncelik verilmiştir.

Bitki taksonlarının saptanmasına yönelik çalışmalar, bir vejetasyon süresinde 2006 yılı Mart ve Ağustos ayları arasında tamamlanmıştır. Bu çalışmalar sırasında araştırma alanı bir çok kere gezilmiş, tekniğine uygun olarak değişik bitki örneklerinden üçer adet toplanmıştır. Tanıları yapılan bitki örnekleri SDÜ Orman Fakültesi Herbaryumu'na yerleştirilmiştir.

Şekil 1. Çalışma alanının topoğrafik haritası

SÜTÇÜLER (ISPARTA) YÖRESİNDE DOĞAL ODUN DIŞI BITKİSEL ORMAN ÜRÜNLERİ VE GELENEKSEL KULLANIMLARI

Zengin floraya sahip yörede halk hekimliği ile ilgili veriler çok fazladır. Bundan dolayı yöre, bitkilerin geleneksel kullanımı bakımından önemli merkezlerden birisidir. Bu bağlamda, yöreyi ve bitkileri çok iyi tanıyan kişilerle (Muhtar, Çoban, Ebe ve elli yaşın üzerindeki kimi yaşlı insanlar) yüz yüze görüşme yoluyla bilgiler toplanmıştır. Konuşulan kişilere, yörede hastalık tedavisinde kullanılan, çeşitli kısımları (yaprak, çiçek, meyve, kabuk, kök vb.) yenilen veya başka amaçlarla tüketilen bitkilerin neler olduğu ve hangi amaçlarla kullanıldığı sorulmuştur. Alınan cevaplar kişilerin söylediği şekliyle aynen kayıtlara geçirilmiştir.

Çalışma alanından toplanan ve teşhisleri yapılan odun dışı bitkisel ürünlerin familyaları, bilimsel ve yöresel isimleri, odun dışı bitkisel orman ürünü olarak kullanılan kısımları ve yöredeki kullanımları Ek 1’de sunulmuştur.

2.MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışmada sistematik dizin familyaların alfabetik sırasına göre oluşturulmuştur. Sistematik dizin oluşturulurken (bitki taksonlarının bilimsel adı, familya, cins, tür ve türaltı kategorileri, odun dışı orman ürünü olarak kullanılan kısımları, yöresel kullanım alanları, endemik olanlarının belirlenmeleri ve yerel halka ve ekonomiye katkıları konularında) řu kaynaklardan yararlanılmıştır; Davis (1965-1985), Davis (1988), Davis ve Cullen (1979), Baytop (1994), Baytop (1984), Baytop (1998), Güner vd. (2000).

3.TARTIŐMA VE SONUÇ

Çalışmada, Akdeniz fitocoğrafik bölgesinde bulunan ve C3 karesi içerisinde yer alan “Sütçüler (Isparta) yöresinin odun dışı bitkisel ürünleri incelenmiştir. Yörede bir yıllık dönemde 38 familyanın 62 cinsine ait 74 odun dışı bitkisel orman ürününden faydalanılan bitki taksonu tespit edilmiş ve her biri herbaryum örneği haline getirilmiştir.

Adaçayı, dağçayı, yaylaçayı, kekik, meyan kökü, ıhlamur, kuşburnu, rezene, nane ve oğulotu gibi uçucu yağ bakımından zengin aromatik bitkilerin pek çoğu, halk arasında geleneksel olarak yüzyıllardır infüzyon ve dekoksasyon yapılarak sıcak ve soğuk içecek olarak tüketilmektedir.

Dođayla iç içe yaşayan yöre insanı odun dışı bitkisel ürünleri tanıyabilmekte ve onlardan faydalanabilmektedir. Yöre insanı yörenin orman ekosisteminden yararlanabilmektedir. Ancak son yıllarda bazı sorunlar da yaşamaktadır. Özellikle istihdam imkanları çok kısıtlı olan yörede, odun dışı bitkisel ürünlerin bilimsel veriler ışığında üretilmesi, toplanması, işlenmesi, depolanması ve pazarlanması durumunda, yöre ekonomisinin iyileştirilmesi açısından önemli katkılar sağlanabilecektir. Sütçüler Orman İşletme Müdürlüğü’nden aldığımız 2000-2005 yıllarına ait veriler bu görüşü desteklemektedir (Çizelge 1).

Çizelge 1. Sütçüler Orman İşletme Müdürlüğü'nün 2000-2005 yıllarına ait odun dışı bitkisel ürünlerin miktarı (Anonim, 2006)

Ürünün Adı	Yıllara Göre Üretim Miktarı (kg)					
	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Kekik	153675	203344	240500	-	-	-
Şalba, Adaçayı	68705	85800	126000	-	-	115
Kardelen, Salep	500	945	-	250	-	500
Çam Kozalağı	-	240	-	-	-	2250
Mersin Dalı	-	-	88500	88000	-	48000
Sandal Meyvesi	-	-	-	5000	-	-

Çizelge 1 incelendiğinde Sütçüler yöresinde odun dışı bitkisel ürünlerin 2000 yılından 2003 yılına kadar olan dönemde hızlı bir hasat artışı olduğu gözlenmektedir. Ancak 2003 yılından sonra hasadın çok azaldığı hatta bazı ürünlerde hiç yapılmadığı görülmektedir. Bu araştırma kapsamında yapılan değerlendirmeler sonucunda, üretim azalışlarının bir çok nedeni bulunmakla birlikte, özellikle Yapılan araştırmalar sonucunda hasadın azalmasının nedenleri; 2000-2003 yılındaki odun dışı bitkisel ve ürünlerin ekonomik girdisinin fazla olmasından dolayı yöre insanının orman üzerindeki baskısı artmış ve ürün hasadı hız kazanmıştır. Genel yılları odun dışı bitkisel ürünlere olan talep artışları sonucunda bu ürünlerin yüksek gelir getirmeye başladığı yıllardır. Bu yıllarda, yöre insanının orman üzerindeki baskısı artmış ve ürün hasadı hız kazanmıştır.

Ancak 2003 yılından itibaren, bir türlü çözüm bulunamayan köy sınır ihtilafları, Milli Park sınırları içerisinde kalan alanlarda toplama izni verilmemesi ve bazı yörelerde Orman Bölge Müdürlüğü tarafından 'toplama yılı' ve ara yılı' uygulamalarının başlatılması nedeniyle odun dışı bitkisel orman ürünlerinde üretim düşüklüğü ortaya çıkmıştır. Özellikle kekiğin ve adaçayının yoğun olarak toplandığı Sütçüler ilçesinin Beydilli köyü ile Manavgat ilçesinin Değirmenözü köyü arasındaki sahaların ihtilaflı olması bu sahaların Köprülü Kanyon Milli Parkı sınırları içerisinde kalması nedeniyle, 2003 yılından itibaren üretim hiç olmamıştır.

Mersin dalı, sandal meyvesi ve kardelen gibi bazı odun dışı bitkisel ürünler, doğal yetişme alanları Köprülü Kanyon Milli Parkı sınırları ve ihtilaflı sahaların dışında bulunması nedeniyle, üretimleri devam etmiş ve yöre ekonomisine katkı sağlamayı sürdürmüşlerdir.

2002 yılında yörede 240,5 ton kekik, 126 ton adaçayı üretimi gerçekleştirilmiş (Çizelge 1) Orman işletme Müdürlüğü tarife bedeli olarak 9.700 YTL kazanç sağlamıştır. 2002 yılında kekiği kg 1 YTL/kg, ada çayını ise 1,5 YTL/kg olarak satılmış, tahmini olarak her iki ürün satışından 429.000 YTL yöre ekonomisine ek gelir desteği sağlamıştır. Ancak, yörede sadece sınır ihtilafları yüzünden yılda en az 500 bin YTL değerinde maddi kayıp olduğu tahmin edilmektedir.

Odun dışı bitkisel orman ürünlerin yöre halkı tarafından toplanması, taşınması, depolanması ve hasat edilmesi sırasında bilgi eksikliği nedeniyle elde edilen ürünlerin değerini düşürmekte veya kullanılamaz hale getirmektedir. Yine kekik ve

SÜTÇÜLER (ISPARTA) YÖRESİNDE DOĞAL ODUN DIŞI BITKİSEL ORMAN ÜRÜNLERİ VE GELENEKSEL KULLANIMLARI

ada çayı gibi yoğun ve kontrolsüz olarak toplanan bitki türlerinin geleceği tehlike altındadır. Bu tür bitkilerin yaşadığı alanların tahrip edilmesi sonucunda, özellikle eğimli arazilerde erozyon tehlikesi baş göstermektedir. Bu nedenle, bu tür bitkilerin doğal yaşam alanlarına olan baskıyı azaltmak, daha verimli ve kaliteli üretime geçebilmek için, ürünlerin kültüre alınmaları gerekmektedir.

Yöre insanları, bu ürünlerin toplanması, kurutulması, işlenmesi, taşınması, depolanması ve pazarlanması gibi konularda eğitilmelidir. Odun dışı bitkisel orman ürünlerinin üretimi ve korunması ile ilgili olarak sivil toplum örgütleri, üniversiteler ve diğer kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon ve işbirliği sağlanmalıdır.

Odun dışı bitkisel orman ürünlerinin yöre ve tür bazında envanteri çıkarılmalıdır. Bunun için detaylı bilimsel çalışmalara ihtiyaç vardır. Bu çalışmalar uzman kişilerce yürütülmelidir.

Sonuç olarak, odun dışı bitkisel orman ürünlerinin ekonomik girdisinin giderek artması ve üretim maliyetlerinin odun ürünlerine göre nispeten düşük olması nedeniyle, orman amenajman planlarında odun dışı bitkisel ürünlerin yoğun olduğu bölgeler tespit edilerek, bu bölgelerde ormancılık faaliyetlerini odun dışı orman ürünlerine ağırlık veren fonksiyonel planlamalara dönüştürülmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Anonim, 2001. VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ormancılık Özel İhtisas Komisyon Raporu, DPT Yayınları, ISBN 975 . 19 . 2555 – X, Ankara.
- Anonim, 2006. Sütçüler Orman İşletme Müdürlüğü'nün 2000-2005 Yıllarına Ait Odun Dışı Bitkisel Ürünlerin Miktarı, Isparta.
- Baytop, T., 1984. Türkiye'de Bitkilerle Tedavi, İ.Ü. Ecz.Fak. Yayın No: 3255/40, İstanbul.
- Baytop, A., 1994. Türkçe Bitki Adları Sözlüğü, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Baytop, A., 1998. İngilizce-Botanik Kılavuzu İstanbul Üniversitesi Yayın No:4058, Eczacılık Fakültesi Yayın No:70, İstanbul.
- Davis, P.H., Cullen, J., 1979. The identification of Flowering Plant Families, Cambridge University Press, London.
- Davis, P.H., 1965-1985. Flora of Turkey and the Aegean Islands. Vol. I-IX, Edinburgh: Edinburgh Univ. Press.
- Davis, P.H., 1985-1988. Flora of Turkey and the Aegean Islands. Vol. X, Edinburgh: Edinburgh Univ. Press.
- DMİGM, 2000. Ortalama Ekstrem ve Yağış Deđerleri Bülteni, Ankara: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Yayını.
- Geray, U., 1998. Orman Kaynaklarının Yönetimi, Ulusal Çevre Eylem Planı, DPT yayını, Ankara.
- Geray, U., 2002. Ormancılık Kurumları, Ulusal Ormancılık Programı Projesi TCP/TUR/0066.
- Güner, A., Özhatay, N., Ekim, T., Başer, K.H.C., 2000. Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol.11., Edinburgh Univ. Press, Edinburgh.
- Özgül, S., 1996. Yeşilyurt (Isparta-Sütçüler) Ovasının Hidrojeoloji İncelenmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Isparta.

Ek 1. Çalışmada Saptanan Bitki Taksonlarına Ait Bilgiler

Bilimsel Adı	Familyası	Yöresel Adı	Tehlike kategorisi	Kullanılan Kısımları	Yöredeki Kullanımı
<i>Cotinus coggygria</i> Scop.	<i>Anacardiaceae</i>	Sumak	-	Yaprak ve meyve	Boğaz ve diş eti hastalıkları ve baharat
<i>Pistacia terebinthus</i> L. subsp. <i>palaestina</i> (Boiss.) Engler	<i>Anacardiaceae</i>	Çitlik	-	Meyve ve yaprak mazısı	Meyveleri gıda olarak, binek hayvanlarına yem olarak
<i>Rhus coriaria</i> L.	<i>Anacardiaceae</i>	Sumak	-	Meyve	Baharat
<i>Hedera helix</i> L.	<i>Araliaceae</i>	Orman Sarmaşığı	-	Yaprak ve meyve	Zehirli, sinirsel rahatsızlıklara ve romatizmaya karşı, adet söktürücü, infüzyon, dekoksiyon
<i>Anthemis cretica</i> L.	<i>Asteraceae</i>	Papatya	-	Çiçek	Boya, yatıştırıcı, adet söktürücü, gaz söktürücü, infüzyon
<i>Bellis perennis</i> L.	<i>Asteraceae</i>	Çayır Papatyası	-	Çiçek	İdrar arttırıcı, infüzyon
<i>Cichorium intybus</i> L.	<i>Asteraceae</i>	Hindiba	-	Çiçek dal, yaprak ve kök	İdrar arttırıcı, kabızlığı giderici, terletici ve mide hastalıklarında, dekoksiyon
<i>Helichrysum pamphylicum</i> Davis & Kupicha (Endemik)	<i>Asteraceae</i>	Altın Otu	LR (Ic)	Çiçek	Ülser ve gastriti iyileştirmede, İdrar söktürücü, infüzyon, dekoksiyon
<i>Sonchus asper</i> (L.) Hill.	<i>Asteraceae</i>	Eşek Marulu	-	Taze yaprak ve sürgün	Gıda, bitkiden elde edilen süt böcek sokmalarına karşı
<i>Taraxacum officinalis</i> Web.	<i>Asteraceae</i>	Köpek Marulu	-	Çiçek dal ve yaprak	Gıda, şeker düşürücü, mide ağrısı, kabızlığı giderici, infüzyon
<i>Berberis crataegina</i> DC.	<i>Berberidaceae</i>	Karamuk	-	Meyve	Gıda, reçel
<i>Alnus orientalis</i> Decne. var. <i>orientalis</i>	<i>Betulaceae</i>	Kızılağaç	-	Yaprak, kabuk	Süt çoğaltıcı, bağırsak solucanı düşürücü, ateş düşürücü infüzyon, dekoksiyon
<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) Medik	<i>Brassicaceae</i>	Kuşkuş Otu	-	Yaprak, çiçek ve meyve	Kan durdurucu, diş ve boğaz ağrıları, gıda, infüzyon
<i>Chenopodium album</i> L.	<i>Chenopodiaceae</i>	Yabani Ispanak	-	Yaprak	Gıda, yara tedavisinde
<i>Cistus creticus</i> L.	<i>Cistaceae</i>	Karağan	-	Yaprak	Kabız giderici, balgam söktürücü, infüzyon

SÜTÇÜLER (ISPARTA) YÖRESİNDE DOĞAL ODUN DIŞI BİTKİSEL ORMAN ÜRÜNLERİ VE GELENEKSEL KULLANIMLARI

<i>Cistus salvifolius</i> L.	Cistaceae	Karağan	-	Yaprak	Kabız giderici, balgam söktürücü, infüzyon
<i>Convulvulus arvensis</i> L.	Convulvulaceae	Tarla Sarmaşığı	-	Yaprak, çiçek ve kök	Yara tedavisinde, kabızlık giderici, merhem ve infüzyon
<i>Cornus mas</i> L.	Cornaceae	Kızılcık	-	Meyve	Gıda, ishal kesici, ateş ve kurt düşürücü
<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) Medik	Brassicaceae	Çoban Çantası	-	Yaprak ve tohum	Tansiyon düşürücü, mide ve bağırsak rahatsızlıklarında
<i>Juniperus oxycedrus</i> L. subsp. <i>oxycedrus</i>	Cupressaceae	Katran Ardıcı	-	Kozalak (Yağ)	Kırık ve çıkık tedavisinde, yara tedavisinde
<i>Juglans regia</i> L.	Juglandaceae	Ceviz	-	Yaprak, kabuk, meyve	Gıda, kan şekeri düşmesine karşı, süt çoğaltıcı, boğmaca, infüzyon, dekoksiyon
<i>Erica manipuliflora</i> Salisb.	Ericaceae	Süprüge Çalısı	-	Çiçek dal ve yaprak	İdrar söktürücü, infüzyon
<i>Arbutus andrachne</i> L.	Ericaceae	Sandal	-	Meyve	Çelenk yapımında
<i>Equisetum ramosissimum</i> Desf.	Equisetaceae	At Kuyruğu	-	Yaprak ve sürgün	Deri hastalıklarında, romatizma ağrılarında
<i>Ceratonia siliqua</i> L.	Fabaceae	Keçiboynuzu	-	Meyve	Gıda, ishal kesici
<i>Glycyrrhiza glabra</i> L. var. <i>glandulifera</i> (Waldst. & Kit.) Boiss.	Fabaceae	Meyan Kökü	-	Kök	Gögsü yumuşatıcı, böbrek ve mide hastalıklarında
<i>Vicia cracca</i> L. subsp. <i>stenophylla</i> Vel.	Fabaceae	Burçak	-	Meyve	Hayvan yemi
<i>Quercus infectoria</i> Oliver subsp. <i>boissieri</i> (Reuter) O. Schwarz	Fagaceae	Mazi Meşesi	-	Mazi	Hayvanlarda ishal kesici ve kanamaları durdurucu
<i>Liquidambar orientalis</i> Miller	Hamamelidaceae	Günlük ağacı	VU	Gövde (yağ)	Ülser, gastrit ve mide ağrıları tedavisinde, gıda (taze yaprakları)
<i>Hypericum confertum</i> Choisy var. <i>stenobotrys</i> (Boiss.) Holmboe	Hypericaceae	Kantoron	-	Çiçekli dal ve yaprak	Mide ve bağırsak gazlarını gidermede
<i>Hypericum perforatum</i> L.	Hypericaceae	Kantoron	-	Çiçekli dal ve yaprak	Mide ve bağırsak gazlarını gidermede

<i>Ajuga chamaeptyys</i> (L.) Schreber subsp. <i>chia</i> (Schreber) Arcangeli var. <i>chia</i>	<i>Lamiaceae</i>	Yer Çamı	-	Çiçekli dal ve yaprak	Kadın hastalıkları, infüzyon
<i>Calamantha nepeta</i> (L.) Savi subsp. <i>nepeta</i>	<i>Lamiaceae</i>	Dağ Nanesi	-	Çiçekli dal ve yaprak	Baharat, soğuk algınlığı, ishal, hazımsızlık, infüzyon
<i>Melisa officinalis</i> L. subsp. <i>altissima</i> (Sm.) Arcangeli	<i>Lamiaceae</i>	Limon Otu	-	Çiçekli dal ve yaprak	Gaz söktürücü, sakınleştirici, ateş Düşürücü, yüksek tansiyon, infüzyon
<i>Mentha spicata</i> L. subsp. <i>spicata</i>	<i>Lamiaceae</i>	Nane	-	Çiçekli dal ve yaprak	Baharat, soğuk algınlığı, ishal, hazımsızlık, infüzyon
<i>Micromeria fruticosa</i> (L.) Druce subsp. <i>brachycalyx</i> Davis	<i>Lamiaceae</i>	Taş nanesi	-	Çiçekli dal ve yaprak	Baharat, soğuk algınlığı, ishal, hazımsızlık, infüzyon
<i>Origanum minutiflorum</i> O. Schwarz & P. H. Davis (Endemik)	<i>Lamiaceae</i>	Sütçüler Kekiği	VU	Çiçekli dal ve yaprak	Baharat, soğuk algınlığı, boğaz enfeksiyonları, nefes açıcı, infüzyon
<i>Origanum onites</i> L.	<i>Lamiaceae</i>	Bilyalı Kekik	-	Çiçekli dal ve yaprak	Baharat, soğuk algınlığı, boğaz enfeksiyonları, nefes açıcı, infüzyon
<i>Origanum sipyleum</i> L. (Endemik)	<i>Lamiaceae</i>	Kekik	-	Çiçekli dal ve yaprak	Baharat, soğuk algınlığı, boğaz enfeksiyonları, nefes açıcı, infüzyon
<i>Origanum vulgare</i> L.	<i>Lamiaceae</i>	Kekik Otu	-	Çiçekli dal ve yaprak	Baharat, soğuk algınlığı, boğaz enfeksiyonları, nefes açıcı, infüzyon
<i>Rosmarinus officinalis</i> L.	<i>Lamiaceae</i>	Biberiye	-	Çiçekli dal ve yaprak	Baş ağrısı, şeker hastalığı, mide ve bağırsak uyandırıcı, infüzyon
<i>Phlomis armeniaca</i> Willd. (Endemik)	<i>Lamiaceae</i>	Şalba	LR (lc)	Yaprak, ve çiçek	Soğuk algınlıkları, mide ağrıları, infüzyon
<i>Salvia sclarea</i> L.	<i>Lamiaceae</i>	Misk Adaçayı	-	Çiçekli dal ve yaprak	Soğuk algınlığı, boğaz ağrıları, öksürük kesici, mide ıstıtmeleri, infüzyon
<i>Salvia tomentosa</i> Miller	<i>Lamiaceae</i>	Büyük Çiçekli Ada Çayı	-	Çiçekli dal ve yaprak	Soğuk algınlığı, boğaz ağrıları, öksürük kesici, mide ıstıtmeleri, infüzyon
<i>Salvia viridis</i> L.	<i>Lamiaceae</i>	Ada Çayı	-	Çiçekli dal ve yaprak	Soğuk algınlığı, boğaz ağrıları, öksürük kesici, mide ıstıtmeleri, infüzyon

SÜTÇÜLER (ISPARTA) YÖRESİNDE DOĞAL ODUN DIŞI BİTKİSEL ORMAN ÜRÜNLERİ VE GELENEKSEL KULLANIMLARI

<i>Satureja thymbra</i> L.	<i>Lamiaceae</i>	Çorba Kekığı	-	Çiçekli dal ve yaprak	Baharat, soğuk algınlığı, boğaz enfeksiyonları, nefes açıcı, infüzyon
<i>Sideritis condensata</i> Boiss. & Heldr. Apud Bentham (Endemik)	<i>Lamiaceae</i>	Dağ Ada Çayı	LR (cd)	Çiçekli dal ve yaprak	Soğuk algınlıkları, mide ağrıları, ağrı kesici, iştah açıcı infüzyon
<i>Sideritis erythrantha</i> Boiss. & Heldr. var. <i>erythrantha</i> (Endemik)	<i>Lamiaceae</i>	Tüylü Dağ Ada Çayı		Çiçekli dal ve yaprak	Soğuk algınlıkları, mide ağrıları, ağrı kesici, iştah açıcı infüzyon
<i>Sideritis libanotica</i> Labill. subsp. <i>linearis</i> (Bentham) Bornm. (Endemik)	<i>Lamiaceae</i>	Tüylü Dağ Ada Çayı	LR (lc)	Çiçekli dal ve yaprak	Soğuk algınlıkları, mide ağrıları, ağrı kesici, iştah açıcı infüzyon
<i>Thymbra spicata</i> L. var. <i>spicata</i>	<i>Lamiaceae</i>	Eşek Kekığı	-	Çiçekli dal ve yaprak	Baharat, soğuk algınlığı, nefes açıcı, infüzyon
<i>Thymus zygoides</i> Griseb. var. <i>lycaonicus</i> (Celak.) Romniger (Endemik)	<i>Lamiaceae</i>	Kekik	LR (lc)	Çiçekli dal ve yaprak	Baharat, soğuk algınlığı, boğaz enfeksiyonları, nefes açıcı, infüzyon
<i>Thymus revolutus</i> Celak (Endemik)	<i>Lamiaceae</i>	Kekik		Çiçekli dal ve yaprak	Baharat, soğuk algınlığı, boğaz enfeksiyonları, nefes açıcı, infüzyon
<i>Laurus nobilis</i> L.	<i>Lauraceae</i>	Tehnel	-	Yaprak ve meyve	Baharat, hazımsızlık giderici, infüzyon
<i>Asparagus acutifolius</i> L.	<i>Liliaceae</i>	Kuşkonmaz	-	Toprak üstü kısım	Şeker hastalığı ve idrar söktürücü, infüzyon
<i>Galanthus elwesii</i> Hooker fil.	<i>Liliaceae</i>	Kardelen	-	Çiçek	Kuru çiçek
<i>Malva sylvestris</i> L.	<i>Mahvaceae</i>	Ebe Gümeçi	-	Yaprak	Gıda, boğaz ağrılarında
<i>Myrtus communis</i> L. subsp. <i>communis</i>	<i>Myrtaceae</i>	Mersin	-	Yaprak meyve	Çelenk yapımında, gıda, infüzyon
<i>Olea europae</i> L. var. <i>sylvestris</i> (Miller) Leht.	<i>Oleaceae</i>	Çakal Zeytin	-	Yaprak ve meyve	Gıda, tansiyon düşürücü, ateş düşürücü, kabızlık giderici, infüzyon
<i>Orehis anatolica</i> L.	<i>Orehidaceae</i>	Salep	-	Yumurru	Gıda, dondurma yapımında
<i>Papaver rhoeas</i> L.	<i>Papaveraceae</i>	Gelincik	-	Çiçek ve meyve	Gıda, öksürük kesici
<i>Plantago major</i> L.	<i>Plantaginaceae</i>	Sinir Otu	-	Yaprak ve sürgün	Balgam söktürücü, böcek sokmalarında kaşıntıyı giderici

<i>Rumex acetosella</i> L.	<i>Polygononaceae</i>	Ekşi Kulak	-	Yaprak	Gıda, kabızlık giderici, gaz giderici
<i>Portulaca oleracea</i> L.	<i>Portulacaceae</i>	Semizotu	-	Toprak üstü kısım	Gıda
<i>Clematis vitalba</i> L.	<i>Ranunculaceae</i>	Ak Asma	-	Yaprak	Zehirli, sınırlı hastalıkları, infüzyon
<i>Rhamnus nitidus</i> Davis (Endemik)	<i>Rhamnaceae</i>	Boyacı Dikeni	-	Kabuk ve meyve	Boya ve kusturucu, infüzyon
<i>Crataegus monogyna</i> Jacq. subsp. <i>monogyna</i>	<i>Rosaceae</i>	Kırmızı Alıç	-	Yaprak, çiçek ve meyve	Gıda, tansiyon düşürücü, prostat rahatsızlıklarında, infüzyon
<i>Crataegus orientalis</i> Pallas ex Bieb. var. <i>orientalis</i>	<i>Rosaceae</i>	Sarı alıç	-	Yaprak, çiçek ve meyve	Gıda, tansiyon düşürücü, prostat rahatsızlıklarında, infüzyon
<i>Rosa canina</i> L.	<i>Rosaceae</i>	İt Burnu	-	Meyve ve taç yaprak	Reçel, marmelat, meyve suyu, soğuk algınlığı, infüzyon
<i>Rubus idaeus</i> L.	<i>Rosaceae</i>	Böğürtleğin	-	Meyve	Gıda, şeker düşürücü
<i>Sorbus umbellata</i> (Desf.) Fritsch var. <i>cretica</i> (Lindley) Schneider	<i>Rosaceae</i>	Geyik Elması	-	Yaprak ve meyve	Şeker hastalığı, infüzyon
<i>Tilia platyphyllos</i> Scop.	<i>Tiliaceae</i>	Sütlütlü İhlamuru	-	Brahteli çiçek	Göğüs yumuşatıcı, idrara söktürücü, akciğer rahatsızlıkları, soğuk algınlığı, uykusuzluk, infüzyon
<i>Celtis glabrata</i> Steven ex Planchon	<i>Ulmaceae</i>	Çitemik	-	Meyve	Gıda, kabız giderici, hazmı kolaylaştırıcı, sarı renk elde edilmesinde
<i>Urtica dioica</i> L.	<i>Urticaceae</i>	Isırgan Otu	-	Yaprak ve sürgün	Gıda, ateş düşürücü, ağrı kesici, yüksek tansiyon, infüzyon, dekoksion
<i>Vitex agnus-castus</i> L.	<i>Verbenaceae</i>	Hayıt	-	Çiçekli sürgün, yaprak ve meyve	Bağırsak gazlarını gidermede, gıysilerin güvenmesine karşı